

О.А. Крижанівський, О.М. Матющенко

**РАЙОННИЙ РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ
З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ У МІСТІ БАР:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**

Актуальність вибраної теми обумовлена гостротою проблеми організації життєвого простору для дітей та молодих людей Барського району віком від 6 до 35 років з обмеженими фізичними можливостями. З метою вирішення цієї проблеми на кафедрі дизайну архітектурного середовища КНУБА для Барського району був розроблений проект реабілітаційного Центру для дітей та молоді з обмеженими можливостями на 60 місць у місті Бар.

Ключові слова: життєве середовище без перешкод, маломобільна група населення, реабілітаційний Центр для дітей та молоді з обмеженими фізичними можливостями.

Актуальність вибраної теми обумовлена гостротою проблеми організації в малих містах України життєвого простору для маломобільної групи населення. З метою реалізації Програми забезпечення безперешкодного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів житлового та громадського призначення (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 04.06. 2003 № 863) відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 20 грудня 1993 року № 48/96 у багатьох містах України розроблений, затверджений та реалізується план заходів щодо формування життєвого простору для маломобільних груп населення на 2010-2015 роки.

За ініціативою Центру соціокультурного проектування та комунікативних технологій Інституту місцевої демократії для Оболонського району міста Києва розроблений проект «Активізація ресурсів сталого розвитку територіальної

громади Оболонського району м. Києва шляхом створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями», який поданий для участі у Всеукраїнському конкурсі проектів і програм розвитку місцевого самоврядування. Територіальна громада Оболонського району м. Києва в результаті реалізації проекту буде мати необхідну нормативно-правову базу та відповідні інституції для ефективного використання соціальної сфери як усталеного ресурсу розвитку. Це дає можливість: 1) провести передпроектний аналіз міського середовища та аудит доступності до об'єктів житлового й громадського призначення і місцевої нормативно-правової бази; 2) створити нормативно-правову базу для участі громадськості в соціально-культурній та містобудівній політиці міста; 3) провести будівельні роботи по реалізації плану заходів із залученням зацікавлених організацій громадянського суспільства; 4) провести навчальні семінари для учасників проекту, 5) покращити якість життя групи інвалідів та інших категорій мешканців району і міста.

У місті Бар Вінницької області за ініціативою волонтерського загону «Дзвіночок» студентів Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського й за науковим сприянням кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА і Центру соціокультурного проектування та комунікативних технологій Інституту місцевої демократії проведений передпроектний аналіз життєвого середовища міста Бар на предмет обстеження доступності середовища для маломобільної групи населення.

У 2010 році на кафедрі дизайну архітектурного середовища КНУБА в рамках реалізації в життя резолюції та рекомендацій круглого столу 2009 року на тему: «Культурна, історична, архітектурна і природна спадщина Барської землі Поділля в контексті сталого просторового розвитку Європи», який проводився в рамках проектів: „Барська земля Поділля – європейський вимір для сталого розвитку”, «Центр культурної, історичної, архітектурної та природної спадщини Поділля» (автори та керівники проектів – М.М. Мосунов,

та О.А. Крижанівський), за ініціативою доцента О.А. Крижанівського у співпраці із Барською районною благодійною організацією «Добротворець» була розроблена Технологічна програма проектування районного центру соціальної та професійної реабілітації для дітей і молоді з обмеженими фізичними можливостями на 60 місць у м. Бар Вінницької області. На основі цієї програми студентом О.М. Матющенком на кафедрі дизайну архітектурного середовища КНУБА був розроблений дипломний проект кваліфікаційного рівня “спеціаліст” на тему: «Реабілітаційний центр для дітей і молоді з обмеженими можливостями у м. Бар» для дітей та молоді Барського району.

Барська районна благодійна організація «Добротворець», яка створена в 1999 році, об'єднує у своїх лавах 601 особу (станом на 01.01.10 р.) – дітей та молодих людей Барського району віком від 6 до 35 років з обмеженими фізичними можливостями, в тому числі: віком від 6 до 17 років – 268 дітей-інвалідів; віком від 18 до 35 років – 333 молодих людей-інвалідів.

У Барському районі (станом на 01.01.2009 р.) проживає 56,1 тис.чол., із них: міського населення – 17,7 тис. чоловік; сільського населення – 38,4 тис. чоловік. Чисельність осіб, які відвідують загальноосвітні школи в Барському районі, – 6,013 тис. Усього вихованням охоплено – 7,543 тис. чол.

В управлінні праці та соціального захисту населення Барської райдержадміністрації станом на 01.05.2008 року на обліку перебуває – 20,866 тис. осіб. пенсійного віку. Населення віком від 18 до 60 років – 27,69 тис.чол. Демографія Барського району відображено в табл. 1.

Для сільського населення Барського району, згідно з додатком 6.1 ДБН 360-92**, орієнтована норма додаткової місткості для будинку-інтернату для дорослих та дітей-інвалідів з фізичними порушеннями діє розрахунок – 3 місця на 1000 жителів, що становить – 115 місць.

$3 \times 38\,400 / 1000 = 115$ місць,

де 38 400 – чисельність сільського населення Барського району.

Розмір земельної ділянки при місткості інтернату від 100 до 200 місць – 125 м² на 1 місце, що становить: 125 x 115 = 14 375 м².

Таблиця 1. Демографія Барського району (станом на 01.01.2009 р.)

Вікова категорія населення	Кількість населення, чол	%
Населення Барського району	56 100	100
Населення віком до 18 років	7 543	13,5
Населення віком від 18 до 60 років	27 691	49,4
Населення віком від 60 років	20 866	37,1

Таблиця 2. Співвідношення кількості інвалідів до населення Барського району відповідної демографічної групи

Вікова категорія населення	Кількість осіб	%	Кількість населення даного віку в районі	%	На 1000 жителів
Діти-інваліди до 18 років	268	44	7 543	3,5	35,5
Інваліди від 18 до 35 років	333	56	27 691	1,2	12,0
Усього:	601	100	35 234	1,7	17,0

Згідно з розрахунками, Барський район має потребу в організації реабілітаційного центру для дорослих та дітей-інвалідів з фізичними порушеннями для сільського населення Барського району на 115 місць, або двох реабілітаційних центрів по 60 місць кожний.

Таблиця 3. Розрахунок реабілітаційного центру на 60 місць

для Барської районної благодійної організації «Добротворець»

	Всього		Діти інваліди до 18 років		Інваліди від 18 до 35 років	
	чол	%	чол	%	чол	%
Загальна кількість інвалідів із них:	60	100	26	44	34	56
Інваліди з вадами опорно-рухового апарату	34	55	15		19	
Інваліди з проблемним інтелектом	21	34	9		12	
Інваліди з глибокою розумовою відсталістю	5	11	2		3	

Для організації архітектурного простору реабілітаційного центру прийнята така функціональна структура:

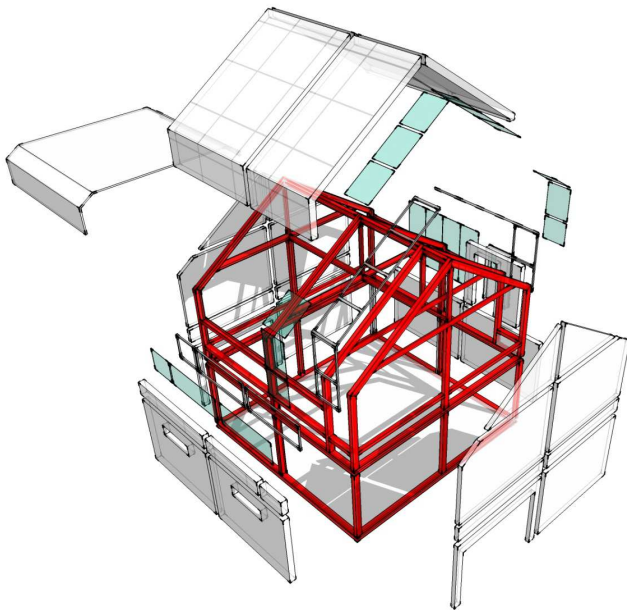
1. Житлові приміщення.
2. Навчальні приміщення.
3. Фізкультурно-спортивні приміщення.
4. Навчально-виробничі приміщення.
5. Клубно-видовищні приміщення.
6. Медичні приміщення.
7. Харчоблок з їдальнею.
8. Службово-побутові приміщення.
9. Храм.

Генеральний план складається з основних функціональних зон: пішохідної, ділянки зелених насаджень і майданчиків відпочинку; транспортної зони – господарської, що включає майданчики для під'їзду громадського транспорту, майданчики для автостоянок легкового і вантажного транспорту.

Кожна маломобільна група, згідно з проектом, має бути забезпечена окремим житловим модулем із групи житлових приміщень. Житловий модуль

розрахований на 3 особи і поділяється на три частини: кімната, де перебувають та відпочивають пацієнти, місце для спілкування розрахунковою площею не менше 1,2 кв.м на кожного мешканця і кухня-буфетна не менше 0,6 кв.м на кожного мешканця (для здатних до самообслуговування інвалідів).

Кожний житловий модуль має вигляд одноповерхового житлового будинку, спроектований за принципом модульності, всі кімнати конструктивно однакові, мають металевий каркас, оздоблення «сандвіч панелі» з алюмінієвим

оздобленням та скління – бокове і верхнє. Габарити такого модуля 7200x6900x5000мм. Орієнтація житлових кімнат – південний, схід та захід, що дозволяє вирішити нормативну інсоляцію житлових кімнат (не менше 2,5 години).

Рис. Конструктивний модуль житлових приміщень.

Кожний житловий модуль забезпечений окремою ванною кімнатою із санітарними вузлами. Санвузол призначений для інвалідів, які пересуваються за допомогою крісел-колясок. Встановлені поручні (штанги, підвісні трапечії або інше обладнання), а душові кабінки обладнані стаціонарним або відкидним сидінням. У кожній кімнаті є компактні шафи для одягу та особистих речей, розроблені спеціально для інвалідів. У шафі передбачений складаний столик. Усі елементи стаціонарного обладнання, призначені для користування інвалідами, міцно і надійно закріплені. Кріпильні деталі обладнання, регуляторів, електричних вимикачів і т.п. не виступають за площину стін.

Усі модулі розташовані на першому поверсі (для зручності пересування людей з обмеженими можливостями). Навпроти житлових модулів запроектовані учбово-виробничі приміщення. Їх розділяє коридор із зимовим садом та рекреацією для пацієнтів і супроводжувачів, загальною шириною - 6м. Смуги для проходів інвалідів – 1,8м з двох сторін.

В окремому крилі запроектовані медичні кабінети, харчоблок та учбові приміщення для дітей різного віку. Вони також належать до модульної системи, мають такі ж конструктивні схеми, розміри модулів та атриумні коридори.

Завершуються ці лінійно розташовані модулі приміщеннями де розташовані кімнати чергових медсестер і кімнати супроводжувачів. Форма цих приміщень відрізняється, конструкції та матеріали, такі ж як у інших модулів, а зовні інші. Вони є кульмінацією всього прямолінійного композиційного ряду.

Загальна площа житлових приміщень – 980 м².

Для кожної маломобільної групи передбачені: 7 класних приміщень на 5 осіб із підсобними приміщеннями при кожному класі; загальні приміщення для дітей 6 – 17 років із кабінетами для малювання, музики та ігровою кімнатою для дітей 6 – 10 років; загальні приміщення для молодих людей віком від 18 до 35 років із приміщеннями бібліотеки.

Загальна площа навчальних приміщень – 195 м².

Цей блок забезпечений: фізкультурним залом; роздягальнями та душовими; залом для занять на тренажерах; басейном із роздягальнями для хлопчиків та дівчаток; медичним кабінетом; кімнатою медсестри.

Зали й приміщення, призначені для фізкультурно-оздоровчих занять інвалідів, спроектовані у складі спортивних залів, що стоять окремо. Це двоповерхові будівлі, що мають скляні огорожувальні конструкції. Два пандуси підведені на другий поверх, ухил 8%, що є в межах допустимого. По обидва боки пандуса передбачені огороження висотою 0,9 м з поручнями.

Пандус слугує додатковим шляхом евакуації з другого поверху, він безпосередньо пов'язаний з виходом назовні з будівлі. У спортзалі вздовж бігової доріжки з боку глядацьких місць передбачено смугу безпеки завширшки не менше 1 м. Передбачені спеціальні майданчики для розміщення уболівальників на кріслах-колясках шириною 3 м. Навколо зон і майданчиків для занять інвалідів, які користуються при пересуванні кріслами-колясками, передбачені смуги безпеки завширшки не менше 2 м, а по торцевих (зі сторони входу) в спорткомплекс – не менше 3 м. На тенісному корті зона безпеки збільшена: уздовж майданчиків – до 4 м, по торцевих сторонах - до 6 м. Уздовж стін залу басейну і на входах до залу з приміщень для перевдягання та душових встановлені горизонтальні поручні на висоті від підлоги в межах від 0,9 до 1,2 м, а в залах із басейном для дітей – на рівні 0,5 м від підлоги. Біля басейну передбачена обхідна доріжка завширшки 2м. Ширина доріжки з боку стартових тумбочок - 4,5 м. Глибина ванни басейну за рівнем води для дітей – 0,25 – 0,5 м. Для спуску у воду і підйому з неї інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату використовуються підйомники. З боку мілкої частини ванни басейну для спуску у воду встановлені сходи шириною 0,9 м, із шириною проступів - 0,3 м і висотою - 0,14 м. Сходи мають стаціонарні поручні.

Загальна площа фізкультурно-спортивних приміщень – 2220 м².

1. Навчально-виробничі приміщення

До цього блоку входять майстерні: з обробки металів; з обробки деревини; з обслуговуючих видів праці (обробка тканин, кулінарія) із коморами для сировини та готових матеріалів.

Загальна площа навчально-виробничих приміщень – 430 м².

2. Клубно-видовищні приміщення

До цього блоку входять: актовий зал із естрадою, фойє, артистичні, костюмерна, танцювальна студія, студія музичних ансамблів з допоміжними приміщеннями, студія прикладних мистецтв. До цього блоку також входить бібліотека з читальним залом, приміщенням абоненту з каталогом, дитячим та юнацьким фондом відкритого доступу, книгосховищем.

Загальна площа клубно-видовищних приміщень – 1260 м².

Фізкультурно-спортивні та клубно-видовищні приміщення розташовані в окремих будівлях. Вони мають 2 поверхи та суцільне скління й атриум. В плані – прямокутник.

3. Медичні приміщення

До цього блоку входять: кабінет лікаря-терапевта; фізіотерапевтичний кабінет; масажний кабінет; процедурна з підсобним приміщенням; кабінет психолога; кімната психофізіологічного розвантаження; кабінет лікаря-стоматолога.

Загальна площа медичних приміщень - 195м².

4. Харчоблок з їдальнею

До цього блоку входять: обідній зал із роздатковою; кухня з цехами для приготування їжі та допоміжними приміщеннями.

Загальна площа харчоблоку із їдальнею – 220 м².

5. Службово-побутові приміщення

До цього блоку входять: кабінет директора та його заступників, канцелярія, бухгалтерія, архів.

Загальна площа службово-побутових приміщень – 230 м².

6. Храм

У комплексі наявна храмова споруда для молитви та духовного опікування хворих і їх батьків.

Таблиця 4. Техніко-економічні показники

Параметри середовища	Площа, м ²
Площа ділянки, га	1,438
Площа забудови	8 800
Загальна площа реабілітаційного Центру	12 330
Площа житлових приміщень	980
Загальна корисна площа Центру	6 755

Таблиця 5. Штатний розклад районного реабілітаційного Центру для дітей та молоді з обмеженими можливостями у м. Бар

	Кількість чоловік
Діти й молодь із особливими потребами	60
Обслуговуючий персонал	26
Охорона	4
Вчителі	17
Медперсонал	8
Працівники їдальні	7
Службовий персонал	9
Усього:	131

Отже, Згідно з містобудівними розрахунками сільське населення Барського району має потребу в організації реабілітаційного центру для

дорослих та дітей-інвалідів з фізичними порушеннями на 115 місць або двох реабілітаційних центрів по 60 місць кожний.

Для забезпечення повноцінного життєвого простору для осіб з обмеженими можливостями в Барському районі необхідно створити реабілітаційний Центр із житловими, навчальними, фізкультурно-спортивними, навчально-виробничими, культурно-видовищними, медичними, службово-побутовими приміщеннями, з харчоблоком, їдальнею і храмом для постійного перебування дітей шкільного віку та епізодичного перебування молодих людей, старших 18 років.

Згідно з розрахунками, для одночасного утримання в реабілітаційному Центрі 60 осіб із обмеженими можливостями потрібен персонал із 71 особи.

А.А. Крыжановский, О.Н. Матющенко. Районный реабилитационный Центр для детей и молодых людей с ограниченными физическими возможностями в городе Бар: история и современность

Актуальность выбранной темы обусловлена остротой проблемы организации жизненного пространства для детей и молодых людей Барского района в возрасте от 6 до 35 лет с ограниченными физическими возможностями. С целью решения этой проблемы на кафедре дизайна архитектурной среды КНУСА для Барского района был разработан проект реабилитационного Центра для детей и молодых людей с ограниченными возможностями на 60 мест в городе Бар.

Ключевые слова: жизненная среда без препятствий, маломобильная группа населения, реабилитационный Центр для детей и молодых людей с ограниченными физическими возможностями.

A.A. Kryzhanovsky, O.N. Matyushchenko. The rayon rehabilitative center

for the children and the young people with the limited physical possibilities in the city is Bar: history and the present

The urgency of the selected theme is caused by the sharpness of the problem of the organization of the living space for the children and the young people of Bar region age from 6 to 35 years with the limited physical possibilities. For the solution of this problem in the department of the design of architectural medium KNUCA for the Bar region was developed the project of the rehabilitative center for the children and the young people with the limited possibilities in 60 places in the city is Bar.

Key words: inhabitable environment without the obstacles, low-mobility population group, rehabilitative centre for the children and the young people with the limited physical possibilities.